

Què hi ha darrera dels **aliments** que mengem?

**Dinàmiques i recursos
pel disseny de tallers
dirigits a joves i adults/es**

Recull de resultats del curs:
Efectes del sistema agroalimentari sobre el canvi
climàtic i la biodiversitat. Fonaments teòrics, meto-
dologies participatives i eines didàctiques.

Impartit a RAI - Octubre 2010

RAI

c/ Carders, 12, Pricipal. 08003 Barcelona
rai-tallers@pangea.org
www.pangea.org/rai

Elaboració de continguts:

Marta de Buen, Marta Moreno i Alba Sánchez

Amb la col·laboració de:

Barnamil
Xicòria
Participants del curs

Disseny gràfic:

Jordi Aliberas jordiali@gmail.com
Jordi Navarro njordi@gmail.com

Novembre 2010

Llicència Creative Commons
Reconeixement - No Comercial

Es permet la generació d'obres derivades
sempre que no se'n faci un ús comercial.
Tampoc es pot utilitzar l'obra original
amb finalitats comercials.

ÍNDEX

1. Introducció	4
2. Recull de dinàmiques	6
3. Recull de recursos	18
4. Per demanar tallers	28

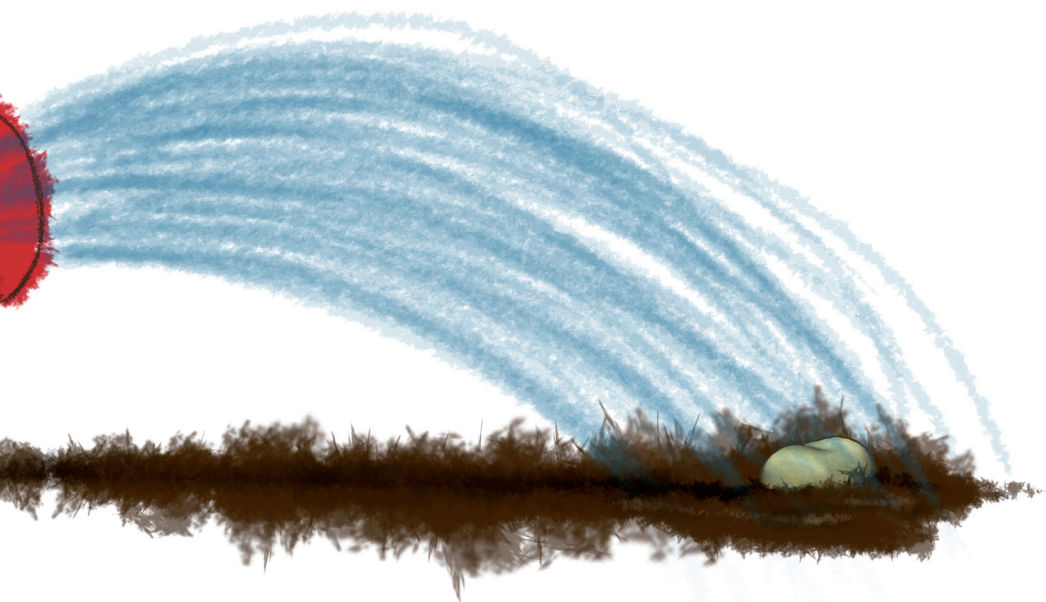

INTRODUCCIÓ

Aquest dossier és un breu recull de dinàmiques i recursos pedagògics per a treballar amb joves i adults/es els efectes del model agroalimentari actual i els nostres hàbits alimentaris. Neix del curs impartit a RAI *Què hi ha darrera dels aliments que mengem? Efectes del sistema agroalimentari sobre el canvi climàtic i la biodiversitat*. El curs tenia com a objectiu principal oferir una formació transversal sobre com treballar amb metodologies participatives aquestes temàtiques.

En les següents pàgines presentem algunes dinàmiques que s'han treballat o s'han creat durant el curs. La intenció és oferir eines i idees per a realitzar tallers, i en cap cas les dinàmiques són tancades, ja que en funció del context i del grup, caldrà adaptar-les i millorar-les. Segur que la creativitat de cada educador/a tindrà molt a aportar!

A l'apartat "Recull de recursos" trobareu materials de diverses entitats, campanyes i projectes que treballen temes d'alimentació, consum, biodiversitat o canvi climàtic. Finalment, trobareu el contacte dels diferents col·lectius que hem organitzat el curs i que oferim tallers relacionats amb aquestes temàtiques.

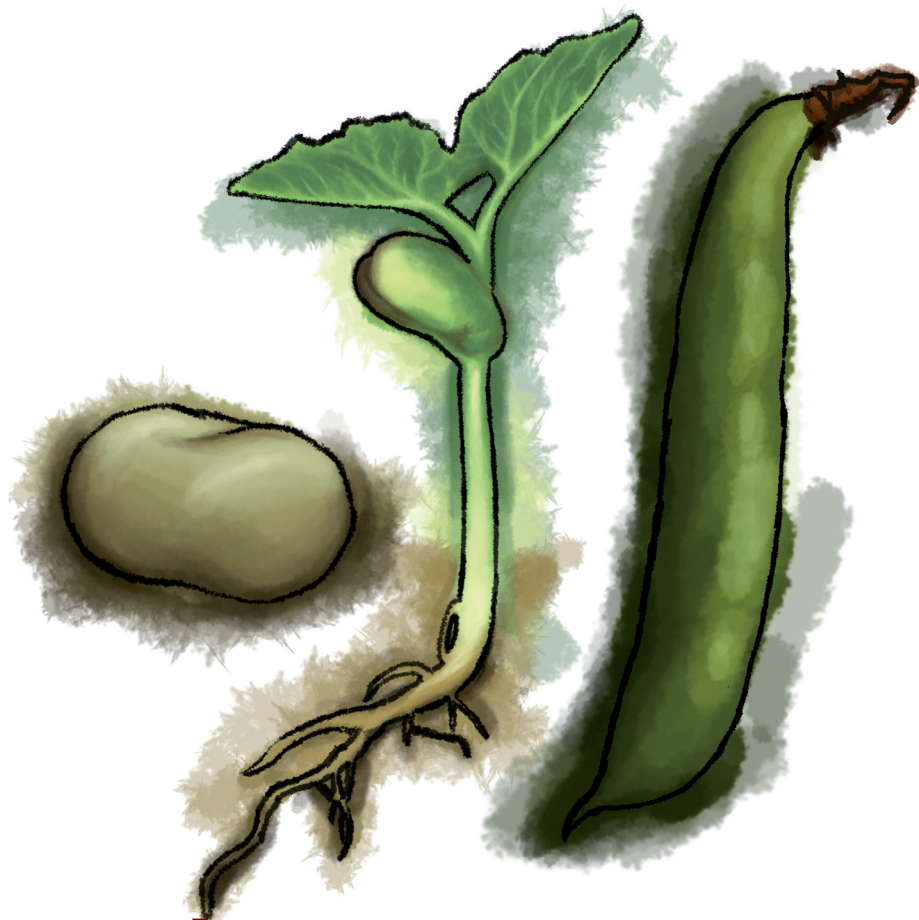
El perquè d'aquest recull

El sistema agroalimentari és responsable aproximadament del 50% de les emissions que estan causant el canvi climàtic (GRAIN, Via Campesina, 2009), si tenim en compte tant els processos de producció com els de distribució i consum. Per altra banda, els mètodes agrícoles convencionals causen un fort impacte sobre el medi reduint dràsticament la biodiversitat natural. A més, durant els darrers 50 anys s'ha produït un procés d'homogenització genètica en agricultura amb la conseqüent pèrdua de llavors locals i per tant, de la biodiversitat cultivada, reduint així la nostra seguretat alimentària, l'autonomia dels i les agricultores i la riquesa cultural que suposa aquesta biodiversitat.

En aquest context creiem que és urgent reflexionar sobre una de les causes principals del canvi climàtic i la pèrdua de la biodiversitat. Què hi ha darrere dels aliments que mengem? Quines alternatives de producció i consum tenim? Com podem empoderar-nos per actuar conscientment amb la nostra alimentació? Què és l'agroecologia?

Crear espais de treball que permetin abordar aquesta problemàtica des de l'educació popular i la nostra quotidianitat és l'objectiu principal dels recursos que oferim en aquest recull.

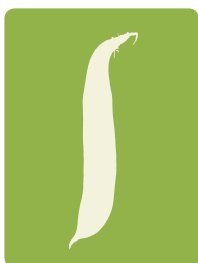
DINÀMIQUES

➤ Fase inicial
PRESENTACIÓ + EXPLORACIÓ

➤ Fase central
TREBALL

➤ Fase final
AVALUACIÓ

Què vaig menjar ahir?

OBJECTIUS:

- Presentar-nos
- Crear un clima de confiança
- Conèixer els hàbits alimentaris dels i les participants

ESTRUCTURA:

Ens posem en cercle i cada participant es presenta dient el seu nom i explicant el que va menjar el dia anterior.

Al llarg del taller, podem utilitzar aquesta informació per debatre els impactes dels aliments que trobem en la nostra vida quotidiana.

La tela d'aranya

OBJECTIUS:

- Presentar-nos
- Crear un clima de confiança
- Identificar interessos comuns entre els participants: cohesió del grup

ESTRUCTURA:

Ens posem en cercle, s'entrega a una persona un cabdell de llana. La persona es presenta explicant els seus interessos en relació al tema del taller. Una persona que es senti identificada amb la presentació anterior, demana el cabdell i es presenta. L'acció es va repetint fins que tenim tot el grup enllaçat en una espècie de tela d'aranya que simbolitza els interessos que tenim en comú. La dinàmica pot ampliar-se demanant als participants que retornin el cabdell expressant les expectatives del taller. D'aquesta manera es desfà la tela d'aranya.

➤ Presentació

15 min

➤ Adreçat a:

Joves i adults/es

➤ Presentació

15-30 min

➤ Adreçat a:

Joves i adults/es

➤ Material:

Cabdell de llana

Presentació amb pilota

OBJECTIUS:

- Presentar-nos
- Crear un clima de confiança

ESTRUCTURA:

Ens posem en cercle, ens anem passant una pilota i quan ens arriba, diem el nostre nom i una verdura que comenci amb la mateixa lletra

La dinàmica base pot ampliar-se demanant als participants que expliquin per què han vingut al taller, quines expectatives tenen...

➤ **Presentació**

15 min

➤ **Adreçat a:**

Joves i adults/es

➤ **Material:**

Pilota

Baròmetre de valors

OBJECTIUS:

- Analitzar el punt de partida del grup en relació als impactes del sistema agroalimentari i les alternatives existents
- Facilitar i fomentar el debat i la reflexió dels i de les participants sobre aquestes qüestions
- Fomentar l'escolta activa
- Afavorir la flexibilitat de posicions i la cerca de consens

ESTRUCTURA:

Dividim l'espai en dues parts i demanem als/les participants que s'agrupin al centre.

Llegim la primera frase (cercarem frases un tant ambigües i/o generadores de debat), i demanem als/les participants que es posicionin: a l'esquerra de l'aula les persones que estan a favor del contingut de la frase i a la dreta les que estan en contra.

Un cop posicionats/ades, comença el debat. Els/les participants aniran expressant la seva opinió, argumentant i influint en l'opinió de la resta. Si alguna persona canvia d'opinió durant el debat, pot modificar la seva posició. Llegim les següents frases, repetint el procés.

➤ **Exploració**

15-20 min

➤ **Adreçat a:**

Joves i adults/es

➤ **Material:**

*Sala gran,
amb espai per a
poder moure's*

Joc de la Compra

OBJECTIUS:

- Trencar el gel
- Conèixer els criteris de compra i els hàbits alimentaris del grup
- Reflexionar sobre els criteris que utilitzem inconscientment alhora de comprar
- Introduir els principals debats al voltant dels aliments que normalment consumim: implicacions socioeconòmiques del model de producció, distribució i consum de cada producte, origen i transport, residus i envasos, publicitat, implicacions ambientals, transgènics, producció de temporada, ús d'agrotòxics), en funció de l'interès del grup i dels exemples que van sortint

ESTRUCTURA:

Preparem una taula amb una sèrie de productes alimentaris escollits especialment per a poder debatre sobre les diferents opcions de consum que tenim. Cada producte va acompanyat del preu.

Expliquem als/les participants que disposen de 6 euros per gastar-se. Escullen els productes i posteriorment els demanem que reflexionin sobre quin criteri han utilitzat per escollir entre uns aliments o els altres.

Repartim dos gomets a cada participant. Els demanem que prioritzin els dos criteris que normalment utilitzen alhora de comprar i que enganxin els gomets en un paperògraf (on estan escrits els criteris més freqüents: preu, temps, comoditat, qualitat, ecològic, local...).

Un cop tenim la informació de quins productes ha escollit cada participant i sabem quins són els seus criteris de consum, podem adaptar el debat on s'explica i es discuteix què hi ha darrera del cicle de vida de cada un dels productes escollits.

➤ **Exploració**

30 min - 1 h

➤ **Adreçat a:**

Principalment a adults, adaptable per a adolescents

➤ **Material:**

*Aliments
Targetes preu
Paperògraf
Gomets*

➤ **Font:**

Projecte Llars Verdes (Barnamil) i Xicòria

Fem manats...!

OBJECTIUS:

- Analitzar el punt de partida del grup en relació a la temàtica
- Identificar interessos i característiques comuns entre els participants: cohesió del grup
- Crear un clima de confiança
- Crear grups

ESTRUCTURA:

Demaneu als/les participants que es moguin per la sala, caminant tranquil·lament, procurant no deixar espais buits

Llegim la primera pregunta i demanem als/les participants que s'agrupin segons la seva resposta

Repetim el procés amb les següents preguntes.

Exemples:

1. Vas a comprar amb els teus pares? (sempre, de vegades, mai)
 2. Tens algun familiar que es dediqui a l'agricultura? (no, 1, 2, 3...)
 3. Saps el que és un producte ecològic? (si, no)
 4. Menges productes ecològics? (cada dia, de vegades, mai)
- * En cas de necessitar-ho, podem emprar aquesta dinàmica per a crear grups per la següent dinàmica o joc.

➤ **Exploració**

15-20 min

➤ **Adreçat a:**

Joves o adults/es

➤ **Material:**

*Sala gran,
amb espai per a
poder moure's*

Els sorprenents ingredients de la paella valenciana

OBJECTIUS:

- Representar les implicacions socioambientals associades al cicle de vida (producció -distribució - consum) dels diferents ingredients presents en una paella
- Analitzar informació per tal de deduir i quantificar en una escala simbòlica la intensitat d'aquestes implicacions segons l'origen i el model productiu de cada producte
- Visibilitzar aquestes implicacions i comparar-les per valorar alternatives

ESTRUCTURA:

Presentem els productes; per exemple, arròs integral ecològic del Delta de l'Ebre, camarons (llagostins) d'Equador, pollastre de ramaderia intensiva criat al Brasil.

Presentem els aspectes que treballarem i els dibuixos que els representen. Els aspectes a analitzar d'aquestes implicacions que proposem són els següents: kilòmetres recorreguts; mitjans de transport utilitzats; combustible consumit; emissions de CO₂ associades; toxicitat per biocides i tractaments fitosanitaris aplicats; pèrdua de biodiversitat; condicions laborals.

Enganxem a la pissarra un mapamundi i una llegenda amb els dibuixos/ icones que representen cada aspecte (per exemple: vaixell - avió - camió per als mitjans de transport; barril de petroli per combustible consumit; ...). Treballem els diferents ingredients per grups (1 grup - 1 ingredient). Amb la informació facilitada (text descriptiu o conte) cada grup analitza i quantifica en una escala simbòlica de l'1 al 5, el grau d'intensitat dels diferents aspectes.

Cada grup enganxa a la pissarra un màxim de 5 targetes de cada aspecte, per tal de mostrar-los visualment i poder comparar-los amb els altres ingredients. Així anem omplint la paella buida amb els impactes dels seus ingredients.

Un cop acabades les exposicions, es fa la reflexió sobre la quantitat de químics, combustibles, etc. que ens "mengem" de manera indirecta. Sintetitzem la informació treballada amb frases resum, parant especial atenció als productes industrials i presentant el producte ecològic (arròs) com a alternativa. Explicant les alternatives anem buidant la paella dels impactes associats.

Facilitem un petit directori de recursos per ampliar la informació (opcional).

➤ **Aprofundiment**

1 hora

➤ **Adreçat a:**

*Joves, adaptable
per a persones
adultes*

➤ **Material:**

*Mapamundi (Peters)
Imatge Paella Buida
Fotos ingredients
Icones impactes
Textos ingredients
Blu-tack*

➤ **Font:**

*Curs "Què hi ha
darrere dels
aliments que
mengem?"*

La Cadena productiva

OBJECTIUS:

- Presentar i/o profunditzar en les característiques de les fases de producció, distribució i consum del sistema agroalimentari industrial
- Presentar i/o profunditzar en les característiques de les fases de producció, distribució i consum en el model agroecològic

ESTRUCTURA:

Preparem en una paret tres targetes: producció, distribució i consum, unides per fletxes, de manera que simbolitzen la cadena de consum agroalimentari.

Repartim a cada participant una targeta amb una frase que explica algun fet/dada rellevant del sistema agroalimentari industrial. Demanem que enganxin a la paret les targetes a la fase que correspongui.

Demanant a cada participant que expliqui la targeta que ha col·locat, anem construint les característiques de cada fase. Per visualitzar millor l'explicació, podem enganxar a sobre de cada frase, una altra targeta amb la característica simplificada.

Podem fer el mateix amb les característiques agroecològiques.

➤ **Aprofundiment**

30 min - 1 h

➤ **Adreçat a:**

Adults/es

➤ **Material:**

Targetes i blu-tack

➤ **Font:**

Xicòria

Comerç Mundial d'Alimentació

OBJECTIUS:

- Experimentar de forma vivencial rols de treballadors/es, empresari/a i consumidor/a.
- Prendre consciència del cicle de vida dels aliments, posant especial èmfasi en les condicions laborals dels productors i altres impactes de la producció
- Adquirir perspectiva històrica dels processos que han portat a globalitzar el mercat de l'alimentació i entendre les relacions de dependència que s'han creat
- Conèixer exemples de models socialment més justos, com ara les cooperatives de productors, iniciatives de comerç just o el comerç local a través de circuits curts

ESTRUCTURA:

Es fan tres grups: empresaris/es, treballadors/es i consumidors/es.

La idea es representar el comerç mundial d'alimentació. Per exemple, crearem una empresa productora de cacau en un país del Sud, una empresa de producció de tomàquets a Almeria i una cooperativa de tomàquets ecològics.

Es reparteix als treballadors/es i empresaris/es targetes on s'explica el seu rol. Els empresaris han de buscar treballadors/es i els fan firmar un contracte on s'expliquen les seves condicions laborals.

Un cop organitzats els grups, es posen a produir segons els criteris de cada empresa (Podem fabricar els productes amb pastelina, per exemple). Els consumidors/es fabriquen diners, passen pels diferents grups a preguntar les condicions laborals dels treballadors/es i compren els aliments "produïts".

Finalment, ens posem tots/es juntes a explicar com ens hem sentit en cada rol i a buscar paral·lelismes amb la situació real del mercat agroalimentari.

➤ **Aprofundiment**

45 min - 1 h

➤ **Adreçat a:**

Joves

➤ **Material:**

Targetes amb el rol de treballadors/es i d'empresaris/es
Enquestes dels consumidors/es
Contractes
Material per a "fabricar" els aliments

➤ **Font:**

Assemblea de Tallers de RAI

Qui és qui en el sistema agroalimentari?

OBJECTIUS:

- Aproximar-se al funcionament del sistema agroalimentari global
- Conèixer els impactes socials i ambientals del comerç d'aliments
- Conèixer els processos històrics d'explotació de recursos que han creat el deute ecològic
- Proposar alternatives i formes d'acció per superar aquest model

ESTRUCTURA:

La dinàmica es basa en el vídeo "On" de la campanya No et Mengis el Món, de 9 min, disponible a: www.noetmengiselmon.org.

El vídeo presenta de forma simbòlica, amb una animació, com funciona el mercat i el comerç d'aliments.

Prepararem moments clau del vídeo per a fer talls i repartirem a cada un/a dels participants una targeta amb un personatge o procés que apareix a l'animació. Anirem tallant el vídeo i demanarem que als participants que expliquin què ens està transmetent la història a mesura que van apareixent els seus personatges.

D'aquesta manera, anirem reconstruint col·lectivament la història que explica el vídeo, debatent segons les aportacions dels participants les qüestions que van apareixent.

➤ **Aprofundiment**

1 hora

➤ **Adreçat a:**

Joves

➤ **Material:**

*Vídeo "On",
projector i
altaveus.
Targetes dels
personatges.*

➤ **Font:**

*Curs "Què hi ha
darrere dels
aliments que
mengem?"*

Model Agroindustrial vs. Model Agroecològic

OBJECTIUS:

- Conèixer les diferències entre el model agroindustrial i el model agroecològic
- Aproximar-se al funcionament del sistema agroalimentari global

ESTRUCTURA:

Dividim el grup en quatre subgrups.

A cada grup li repartim dues fotografies d'un aliment: una relacionada amb el model agroindustrial i una altra relacionada amb el model agroecològic: Tomàquets, Pomes, Vaques i Porcs. (Exemple vaques: Imatge d'una vaca en una granja intensiva i imatge d'una vaca en una granja agroecològica).

També els hi repartim vuit targetes amb frases que descriuen la producció d'aquell aliment en un o altre model (quatre de cada).

Deixem un espai de temps per a que els quatre grups classifiquin les targetes segons corresponguin a cadascuna de les dues fotografies. La idea és que els/les integrants de cada grup debatin i consensuin la classificació.

Demanem a cada grup que expliqui les fotografies que els hem repartit i quines frases han relacionat amb cadascuna. També els demanem que comentin les dificultats amb que s'han trobat o les característiques que en destacarien.

➤ **Aprofundiment**

30 min

➤ **Adreçat a:**

Joves

➤ **Material:**

*Fotografies
plastificades
Targetes amb
característiques
de cada producte
i model
(quatre de cada)*

➤ **Font:**

*Curs "Què hi ha
darrere dels
aliments que
mengem?"*

Avaluació amb diana

OBJECTIUS:

- Avaluar diferents aspectes d'un taller, formació, ...

ESTRUCTURA:

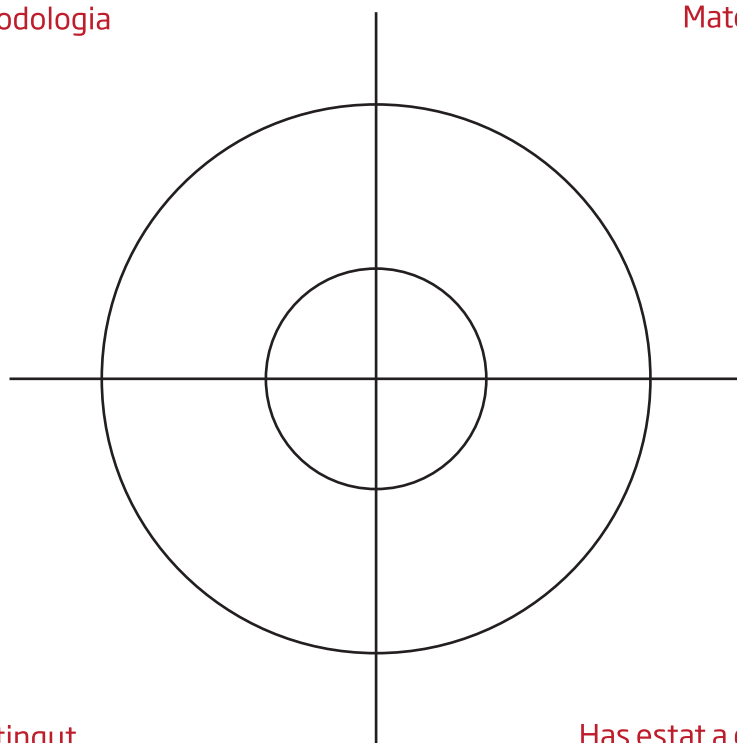
Es dibuixa una diana, on cadascun dels quadrants serveix per avaluar un aspecte.

Els/les participants enganxen gomets segons la seva satisfacció: la valoració més positiva serà al centre de la diana.

❖ PER EXEMPLE

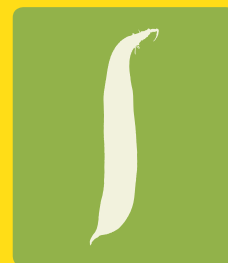
Metodologia

Materials

Contingut

Has estat a gust?

➤ **Avaluació**

10 min

➤ **Adreçat a:**

Indiferent

➤ **Material:**

*Gomets
Papèl·lograf
amb diana*

➤ **Font:**

*Maletín de campo,
Veterinaris sense
Fronteres, 2007.*

Avaluació amb graella

OBJECTIUS:

- Avaluar diferents aspectes d'un taller, formació, ...

ESTRUCTURA:

Sobre un suport de paper (papel·lograf, pòster) es dibuixa una graella. Cada quadrant vertical serveix per avaluar un aspecte (per exemple: continguts, metodologia, diversió,..) i als quadrants horitzontals es simbolitzen tres graus progressius de satisfacció (poc, ni poc ni molt, molt).

Els/les participants enganxen gomets a la casella on intersecciona cada aspecte amb el grau de satisfacció.

Motxilla, bústia, paperera

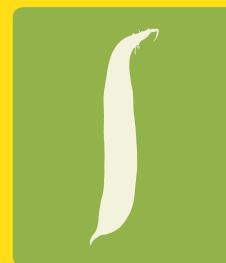
OBJECTIUS:

- Avaluar diferents aspectes d'un taller, atenent a les propostes de millora.

ESTRUCTURA:

Es presenta el que es vol avaluar. La motxilla fa referència a allò que ha agradat i que es voldria mantenir; la bústia fa referència a les propostes de millora i la paperera simbolitza allò que s'hauria de canviar o suprimir.

Es pot fer amb targetes (1 targeta per persona i concepte) o bé anar sortint individualment i explicar verbalment a la resta del grup.

➤ **Avaluació**

10 min

➤ **Adreçat a:**

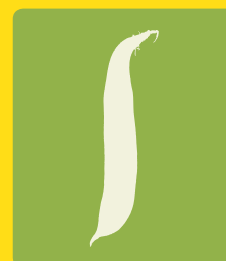
Indiferent

➤ **Material:**

*Gomets
Papel·lograf
amb graella*

➤ **Font:**

*Maletín de campo,
Veterinaris sense
Fronteres, 2007.*

➤ **Avaluació**

15 min
*(segons nombre
participants)*

➤ **Adreçat a:**

Indiferent

➤ **Material:**

*Targetes colors,
motxilla, bústia i
paperera (opcional)*

RECURSOS

Oferim un recull d'alguns dels múltiples recursos pedagògics relacionats amb el sistema agroalimentari i els seus impactes. Hem prioritzat els recursos nous, originals i fàcils de trobar a través d'Internet. Cal tenir en compte que alguns d'aquests recursos són aptes per a diversos nivells.

DE 3 A 12 ANYS

❖ *La colla pessigolla ... vol salvar el mercat. Sobirania Alimentària i consum responsable*

Conte per a sensibilitzar sobre les conseqüències del model de grans cadenes de distribució alimentària i debatre la situació actual dels mercats.

ENGINYERIA SENSE FRONTERES. 2008

→ www.catalunya.ingenieriasinfronteras.org

PDF CAT

❖ *Bicho. El reportero de la biodiversidad.*

Conte que té per objectiu divulgar el significat del problema ambiental de la pèrdua de biodiversitat.

→ www.terracentro.org

PDF CAST

❖ *La Cuca, el cuc verd*

Conte que ens parla de l'agricultura ecològica a partir de l'experiència de la protagonista. Cicle inicial. Educació per a l'acció crítica.

→ www.pangea.org/epueblos/documnetos/materiales/conte_la_cuca_el_cuc_verd.pdf

PDF CAT

❖ *La Verdadera Historia de la Manzana de Blancanieves*

A través d'aquest conte els autors ens introdueixen en els problemes de l'agricultura industrial i els efectes que té sobre la salut, el medi ambient i la societat. Francisco Rodríguez i Javier Monsalvett, 2009

→ larealidaderaesto.blogspot.com

CAST

❖ *L'Obrador Imaginari*

Taller de contes i relats il·lustrats. Aquesta pàgina conté a part d'altres temàtiques, una col·lecció de contes dels Bons Aliments.

→ usuaris.tinet.org/jmsi/imaginari/index.html

CAT

❖ *Hortalisses*

Recull d'endevinalles sobre hortalisses.

XAVIER BLANCH I MONSE FRANSOY EDITORIAL LA GALERA. 2000

→ www.lagalera.cat

CAT

❖ *Què és l'agricultura ecològica?*

Àlbum il·lustrat per donar a conèixer l'agricultura ecològica.

ESTER SÁNCHEZ, MONTSE ESCUTIA. PINTAR PINTAR EDITORIAL. GENERALITAT CATALUNYA 2007

→ www.gencat.cat

PDF CAT

❖ *De l'hort a casa*

Maleta pedagògica per a l'Educació Primària i l'ESO. Consisteix en un recull de materials didàctics adreçats a l'alumnat i al professorat de primària i secundària que es presenta dins d'una caixa de cartró il·lustrada com si fos una caixa de fusta amb fruita i verdura.

→ Disponible en prèstec per a escoles i instituts als Centres de Recursos Pedagògics: www.xtec.es/sgfp/crp

→ Altres entitats: sol·licitar-la@eco.dar@gencat.cat

CAT

❖ *Què són els aliments ecològics?*

Exposició itinerant que explica què és la producció ecològica d'aliments d'una manera atractiva i didàctica. Està formada per 6 plafons explicatius, una tauler de joc i un llibre de receptes. També conté una guia pel professorat. S'adreça als centres d'ensenyament d'educació primària de Catalunya.

→ <http://www.gencat.cat/dar/pae>

→ cbollo@gencat.cat

CAT

❖ *Alimentación saludable. Mundo saludable*

El material es compon d'un bloc de coneixements teòrics i un altre bloc d'activitats. Els tres temes desenvolupats són: alimentació saludable, medi ambient i agricultura i agricultura ecològica.

→ www.pangea.org/epueblos/documentos/materiales/libro_completo_alimentación_saludable_mundo_saludable.pdf

PDF CAST

❖ *Decàleg de la producció ecològica*

Exposició de 10 plafons adreçada a alumnes en que s'explica què és la producció ecològica i la seva importància.

COOPERATIVA DE CONSUMIDORS ECOLÒGICS EL REBOST

→ rebotgirona@yahoo.es

CAT

De 12 A 18 ANYS

❖ *No et mengis el món. Materials didàctics per al consum crític*

A través de diferents activitats, un CD interactiu i un dossier per al professorat (PDF), es treballen les conseqüències de l'actual model de consum, producció i comercialització d'aliments i quines alternatives existeixen.

→ <http://edpac.org/docs/dossier-menjar-se-el-mon.pdf>

PDF CAT

❖ *Grans superfícies, ètiques dubtoses*

Propostes per anar a comprar productes bàsics i d'alimentació, i informació sobre les grans superfícies.

CAMPANYA GRANS SUPERFÍCIES NO GRÀCIES.

→ <http://edpac.org/docs/grans.pdf>

PDF CAT

❖ *Guía educativa para el consumo crítico*

Unitats didàctiques per a treballar a l'aula el consum crític a través de residus, energia, cafè, xocolata, fusta, calçat, roba i begudes.

→ <http://www.edualter.org/material/consumo/index.htm>

CAST

❖ *Si ni la terra ni la gent estem en venda... Perquè ens estem consumint?*

Activitats per a treballar temes de consum conscient, comerç mundial, explotació de recursos naturals...

PDF CAT CAST

→ <http://www.edualter.org/material/actualitat/consum/index.html>

❖ *Crisi Alimentaria i Crisi Energètica. Tota la culpa la té el petroli?*

Material didàctic format per tres fitxes d'activitats per a estimular el debat sobre el model alimentari actual i la seva relació amb la qüestió energètica.

RUTH LAMAS I FRANCESC PUIG. ENGINYERIA SENSE FRONTERES

→ <http://www.edualter.org/material/actualitat/crisi/index.htm>

CAT

❖ *16 anys i se sent sola?*

Activitat per promoure el treball agrícola i denunciar la situació de la pagesia, realitzada al voltant del Dia Mundial de la Lluita Camperola, dins del Col·lectiu Petroaliments i amb Minyons Escoltes.

→ http://edpac.org/docs/activitat_pagesa.pdf

PDF

❖ *Agricultura, alimentación y medio ambiente.*

9 plafons que mostren què hi ha darrera del que mengem: un gran número d'activitats amb una gran repercussió sobre la nostra salut i la del planeta.

→ www.ecologistasenaccion.org

PDF CAST

❖ *Los alimentos transgénicos a debate.*

Proposta per treballar el tema dels transgènics a l'aula, amb informació, articles de premsa i activitats

→ <http://www.edualter.org/material/transgenicos/transg.htm>

CAST

❖ *Canvi Climàtic: un anàlisi en clau global*

Unitat didàctica per a treballar en profunditat el canvi climàtic a l'aula.

→ <http://www.edualter.org/material/actualitat/climatic/index.htm>

CAT CAST

❖ *10 preguntas clave sobre cambio climático*

Proposta de dinàmica per a trencar amb els falsos mites del canvi climàtic.

→ <http://www.ecologistasenaccion.org/article4398.html>

CAST

❖ *Deja que cante el gallo: la música como herramienta para reivindicar la soberanía alimentaria.*

Carpeta amb fitxes de treball i un CD de música amb contingut reivindicatiu en front de diverses problemàtiques relacionades amb la Sobirania Alimentària.

→ www.veterinariossinfronteras.org

CAST

A PARTIR DE 18 ANYS

❖ *Quan l'om demana peres. L'insostenible consum energètic del sistema alimentari.*

Informe que vincula de forma quantitativa a través de l'estudi de casos l'estreta relació entre l'alimentació i el consum energètic, visibilitzant la dependència energètica del model agroalimentari convencional e intensiu davant el model agroecològic.

GRUP DE SOBERANIA ALIMENTÀRIA D'ENGINYERIA SENSE FRONTERES.

→ www.isf.es

PDF CAT CAST

❖ *Pensem el que mengem?*

Dossier didàctic sobre els efectes del sistema alimentari i la importància de fomentar l'agricultura sostenible, tant per al medi ambient com per a la nostra salut.

CONSELL COMARCAL DE L'URGELL, 2009

→ www.urgell.cat

PDF CAT

❖ *Del campo al plato. Los circuitos y distribución de alimentos.*

Llibre que mostra la cara oculta del sistema agroalimentari mundial, els seus principals actors, les causes que ens han conduït a la situació de crisi alimentària, l'impacte de l'actual model de producció agrícola i consum i assenyalar les alternatives plantejades des dels diferents moviments socials.

XAVIER MONTAGUT, ESTHER VIVAS. COLECCIÓN ANTRAZYT, 301. EDITORIAL ICARIA. BARCELONA, 2009.

CAST

❖ *La Sobirania Alimentària al Món*

Unitat didàctica dirigida a adults que tracta l'agricultura i l'alimentació en el món actual.

→ <http://www.edualter.org/material/sobirania/indexcat.htm>

CAT CAST

❖ *Nuestra contaminación interna*

Llibre que presenta una síntesi panoràmica dels resultats dels millors estudis sobre els nivells de compostos tòxics persistents a Espanya.

MIQUEL PORTA, ELISA PUIGDOMÈNECH, FERRAN BALLESTER, 2009

→ www.agroecologia.net

CAST

❖ *Cocinando el planeta*

Llibre sobre canvi climàtic i sistema agroalimentari.

→ www.grain.org/o_files/LIBRE_GRAIN_NMM_CC.pdf

PDF CAST

❖ *Contaminants químics, estudi de dieta total a Catalunya*

Estudi que avalua el risc per a la salut derivat de la presència de contaminants químics en els aliments.

AGÈNCIA CATALANA DE SEURETAT ALIMENTÀRIA, 2005

→ www.gencat.net/salut/acsa

PDF CAT

❖ *Con los pies en la tierra*

Reflexió sobre la Sobirania Alimentària i el deute ecològic, destapant moltes de les forces que fan de l'alimentació un negoci al servei d'un capitalisme salvatge.

GUSTAVO DUCH. ICARIA EDITORIAL. 2007.

→ www.icariaeditorial.com

CAT CAST

❖ *Con la comida no se juega*

Alternatives autogestionàries a la globalització capitalista des de l'Agroecologia i el consum. Realitzat per membres del col·lectiu BAH! (Bajo el Asfalto esta la Huerta).

DANIEL LÓPEZ GARCÍA I JOSE ÀNGEL LÓPEZ LÓPEZ. TRAFICANTES DE SUEÑOS. 2003

→ www.traficantes.net

PDF CAST

❖ *Transgènics: el Haz y el Envés. Una Perspectiva Crítica.*

Assaig sobre la indústria transgènica i el model agroalimentari. Complementa la publicació Cuidar la T(t)ierra (Editorial Icaria, 2003) del mateix autor.

JORGE RIECHMANN. EDITORIAL: LOS LIBROS DE LA CATARATA. 2004

→ www.loslibrosdelacatarata.org

CAST ANGL

❖ *Cosecha robada. El secuestro del suministro mundial de alimentos*

Els efectes de l'agricultura i piscicultura globalitzada sobre els petits agricultors, el medi ambient i la qualitat dels aliments que mengem.

VANDANA SHIVA. PAIDOS IBERICA. 2003

→ www.paidos.com

CAST ANGL

❖ *Who Benefits from GM Crops?*

Nou informe sobre el impacte de la indústria dels transgènics a l'agricultura. A la web també podem trobar molta informació sobre Política Agrària, Sobirania Alimentària, Transgènics i Agrocombustibles

FEDERACIÓN AMIGOS DE LA TIERRA INTERNACIONAL. 2009

→ www.tierra.org

PDF ANGL

❖ *La coexistència impossible*

Set anys de transgènics contaminen el blat de moro ecològic i el convencional: una aproximació a partir dels casos de Catalunya i Aragó.

TRANSGÈNICS FORA!, ASSEMBLEA PAGESA, GREENPEACE. 2006

→ www.greenpeace.org/espana

PDF CAT CAST

❖ *No et mengis el món!*

Web creada per a la reivindicació del deute ecològic i la lluita per a la Sobirania Alimentària. Conté informes i material divulgatiu, i els llibres: Introducció a la Crisis Alimentaria Global (PDF) i Especulandia: Introducció a la especulació alimentaria (PDF).

→ www.noetmengiselmon.org

PDF CAT CAST

❖ *Arran de terra: indicadors participatius de sobirania alimentària a Catalunya*

Informe resultant d'una recerca participativa sobre l'estat del sistema alimentari a Catalunya.

ENTREPOBLES, INSTITUT D'ECONOMIA ECOLÒGICA I ECOLOGIA POLÍTICA, 2011.

CAT

❖ *Opcions*

Revista de referència per a temàtiques relacionades amb el consum conscient i transformador.

CRIC, CENTRE DE RECERCA I INFORMACIÓ EN CONSUM

→ <http://opcions.org>

PDF CAT CAST

❖ *Educació i Sostenibilitat*

Revista dirigida a professors/es i educadors/es per a treballar en l'àmbit educatiu sobre sostenibilitat. El nº 5 és sobre alimentació.

→ [Http://es-online.info](http://es-online.info)

PDF CAT

❖ *A taula!*

Manual per a la introducció d'aliments ecològics i de proximitat a les escoles.

TAULA DE TREBALL D'ALIMENTACIÓ ESCOLAR ECOLÒGICA, 2010.

PDF CAT

❖ *Consumir menos, vivir mejor*

Llibre amb idees pràctiques per a un consum més conscient.

TONI LODEIRO, ED. TXALAPARTA, 2008.

→ www.nodo50.org/consumirmenosvivirmejor

PDF CAST

PEL·LÍCULES I DOCUMENTALS

❖ *Aprender a menjar, aprender a viure*

ENTREPOBLES. JUDIT QUINTANA, 2009. 20 MIN.

→ www.elkinograf.com

Documental que mostra els menjadors escolars ecològics com una iniciativa en expansió a Catalunya. Coneixem experiències a Catalunya i Andalusia on tothom hi té molt a dir: productors/es, alumnat, administració, cuiners/es, mares i pares. No es tracta només d'una alimentació sana, sinó també d'una manera de viure que aposta per un model de producció, distribució i consum d'aliments respectuos amb la terra i amb les futures generacions.

❖ *TranXènia: La història del cuc i el panís*

COLECTIU SERENDIPIA, 2007. 37 MIN.

→ infoomg@moviments.net

Basat en l'experiència local a Catalunya i Aragó, aquest documental explora els diferents nodes d'acció dels transgènics (el consum, la salut, el coneixement, el sistema productiu i l'entorn) i exposa el conflicte que es produeix quan aquesta nova biotecnologia impedeix el desenvolupament del model ecològic alternatiu de producció i consum.

❖ *We feed the world (Nosotros alimentamos el mundo)*

ERWIN WAGENHOFER, 2005. 96 MIN.

→ www.karmafilms.es

Documental que denuncia la globalització dels aliments. Tracta sobre el menjar i la globalització, sobre pescadors i agricultors, camioners i executius corporatius, sobre la circulació de productes i de diners, sobre l'escassetat rodejada de l'abundància. Tracta sobre la producció del nostre menjar i ens explica per què hi tenim molt a veure amb la fam al món.

❖ *Nos enfants nous accuseront* (*Nuestros hijos nos acusarán*)

JEAN-PAUL JAUD, 2008. 148 MIN

→ www.nosenfantsnousaccuseront-lefilm.com

Relat de la valent iniciativa del petit municipi de Barjac, al sud de França, d'introduir l'alimentació ecològica als menjadors escolars. El director ens descriu la tragèdia ambiental que amenaça les joves generacions: enverinament de les terres agrícoles i greu deteriorament de la salut. La seva consigna: cal posar-hi remei perquè els nostres fills i filles no ens acusin el dia de demà.

❖ *The world according to Monsanto* (*El mundo según Monsanto*)

MARIE MONIQUE, 2008. 110 MIN.

Documental basat en les recerques realitzades per la periodista Marie Monique, en el que es qüestiona el desenvolupament dels aliments transgènics i es descriuen les atrocitats de l'empresa biotecnològica Monsanto en el camp de la manipulació genètica i de la producció de químics cancerígens.

❖ *Food, Inc.*

ROBERT KENNER. MAGNOLIA PICTURES, 2009. 94 MIN.

Documental que exposa molt clarament el negoci de la producció d'aliments als EEUU. El realitzador nord-americà Robert Kenner investiga els primers esglaons de la cadena de producció alimentària, analitzant la realitat a través dels ulls dels agricultors, dels consumidors i dels polítics.

❖ *A Chemical Reaction (Reacción Química)*

BRETT PLYMALE, 2009. 70 MIN

Una exploració de les lluites contra els pesticides pels seus efectes sobre la salut de les persones. Una dermatòloga va reconèixer la connexió entre la salut i l'exposició a pesticides i herbicides, i va arribar a presentar una proposta de legislació contra el seu ús a la cort suprema del Canadà.

❖ *Tres historias y un vaso de leche*

CRIC, 2007. 26 MIN.

→ cric.pangea.org

Documental que es centra en una causa quotidiana de los problemes ambientals: els models agrícola i ramader i el tipus de consum alimentari que generen. Viatgem per a conèixer les històries que hi pot haver rere un got de llet, de la mà dels seus protagonistes: Jorge (agricultor del Paraguai), Modesto i Pilar (ramaders de Cantàbria); Alex (consumidor de Barcelona), Alí (agricultor colombià).

❖ *The Meatrix Films*

LOUIS FOX. 2003

→ www.themeatrix.com

Tres animacions que parodien la pel·lícula The Matrix i mostren els problemes de la indústria agropecuària. Conté una Pàgina d'Accions que proporciona informació sobre la indústria agrícola i proposa alternatives.

❖ *Store Wars*

LOUIS FOX. ASSOCIACIÓ DE COMERÇ ORGÀNIC (OTA) I FREE RANGE STUDIOS. 2005

→ www.storewars.org

Animació de ciència ficció que recrea La Guerra de les Galàxies per sensibilitzar sobre els beneficis dels aliments orgànics i la lluita contra la producció dels transgènics i l'ús de pesticides químics.

❖ *The story of stuff (La historia de las cosas)*

ANNIE LEONARD, 2007. 22 MIN.

→ www.storyofstuff.com

Documental que presenta una mirada dinàmica i fonamentada sobre el costat fosc dels nostres patrons de producció i consum. A la pàgina podem trobar un dossier didàctic amb tota la informació que ens presenta el documental.

❖ *La isla de las flores*

JORGE FURTADO, 1989. 13 MIN.

Documental crític i en clau d'humor que narra la història d'un simple tomàquet, el cultiu, l'emalatge i la distribució, fins arribar a la illa de les flors, descomposant de manera senzilla els mecanismes de la globalització.

ORGANITZACIONS

❖ *Alianza por la Soberanía Alimentaria de los Pueblos*

→ www.alianza-soberania-alimentaria.org

CAST

❖ *Biodiversidad en América Latina y El Caribe*

→ www.biodiversidadla.org

CAST

❖ *Centre de Recerca i Informació en Consum (CRIC)*

→ www.pangea.org/cric

CAT CAST

❖ *CERAI - Centro de Estudios Rurales y de Agricultura Internacional*

→ www.cerai.es

CAST ANGL

❖ *Ecoconsum*

→ www.moviments.net/ecoconsum

PDF CAT

❖ *Ecologistas en Acción*

→ www.ecologistasenaccion.org

CAT CAST EUSK

❖ *Entrepobles*

→ www.pangea.org/epueblos

CAT CAST

❖ *ERA - Espai de Recursos Agroecològics*

→ www.associaciolera.org

CAT

❖ *GRAIN - Genetic Resources Action International*

→ www.grain.org

CAST ANGL

❖ *Greenpeace*

→ www.greenpeace.org/espana

CAST ANGL

❖ *Ingeniería Sin Fronteras*

→ www.isf.es

CAT CAST GAL ANGL FRA

❖ *Observatori del Deute en la Globalització*

→ www.odg.cat

CAT CAST

❖ *Red de Investigación Acción Sobre la Tierra - LРАН*

→ www.acciontierra.org

CAST ANGL

❖ *So de Pau*

→ www.sodepau.org

CAT CAST FRA

❖ *Som lo que Sembrem*

→ www.somloquesembrem.org

CAT

❖ *Stop Agrocombustibles*

→ stop-agrocombustibles.nireblog.com

CAST

❖ *Transgènics Fora!*

→ www.transgenicsfora.org

CAT CAST ANGL

❖ *Veterinarios Sin fronteras*

→ www.veterinariosinfronteras.org

CAST

❖ *Vía Campesina*

→ www.viacampesina.org

CAST ANGL

❖ *Xarxa de Consum Solidari*

→ www.xarxaconsum.net

CAT CAST

❖ Font:

Elaboració a partir de recerca pròpia
i de la revista Educació i Sostenibilitat (www.es-online.info)

Per demanar Tallers

❖ *Taller Què hi ha darrera dels aliments que mengem?*

Taller dirigit a joves a partir de 12 anys i adults/es. A partir d'una metodologia vivencial i divertida convidem als i les participants a relacionar la nostra alimentació amb els impactes socials, ambientals i econòmics del sistema agroalimentari actual, pel que fa la producció, la distribució i el consum. Alhora, coneixerem com han evolucionat els hàbits alimentaris i els efectes que aquests canvis tenen sobre la salut. Finalment, presentarem alternatives basades en l'agroecologia i la sobirania alimentària.

❖ *Taller Reflexionem sobre el nostre model del consum. Desenvolupament sostenible?*

Taller dirigit a joves a partir de 12 anys i adults/es, que té com a objectiu prendre consciència de les desigualtats existents entre països i de les possibles causes, relacionant el nostre acte quotidià de consum amb els impactes socials i ambientals que afecten a diferents països del món. A través d'un seguit de dinàmiques i jocs, coneixerem vivencialment com funcionen les relacions de comerç internacionals, per acabar reflexionant sobre què té a veure el nostre propi consum amb els conflictes a escala global. El taller també proposa alternatives i mesures d'acció a l'abast dels i les participants.

→ Més informació:

RAI (RECURSOS D'ANIMACIÓ INTERCULTURAL)

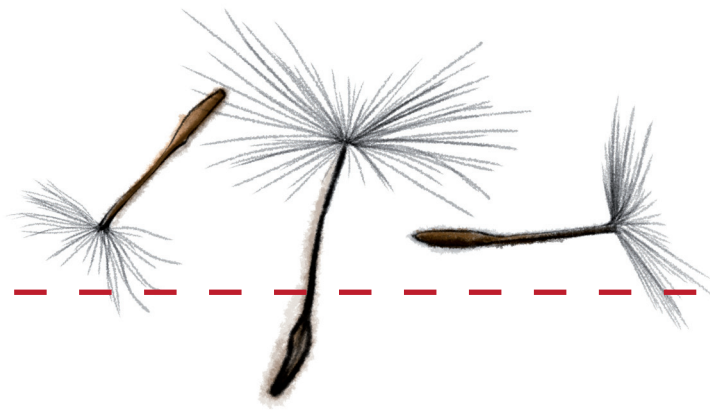
PERSONA DE REFERÈNCIA: ALBA SÁNCHEZ

ADREÇA: C/ CARDERS 12

TEL: 93 268 13 21

MAIL: RAI-TALLERS@PANGEA.ORG

WEB: WWW.PANGEA.ORG/RAI

❖ *Què s'amaga darrere el sistema agroalimentari?*

Taller dirigit a adults. A través de diferents jocs i dinàmiques construïm un retrat dels impactes que es deriven del sistema agroalimentari actual des del punt de vista de la producció agrària, la distribució i el consum. Quines opcions de consum responsable tenim? Els productes ecològics són la solució? Identificació de criteris per a la construcció de pautes de consum local i sostenible a nivell econòmic, ecològic, ambiental i social.

❖ *Menjadors escolars ecològics*

Tallers participatius de sensibilització de la comunitat escolar entorn a l'alimentació als centres. Quins són els avantatges i les dificultats dels menjadors escolars ecològics? Beneficis i potencialitats, a nivell pedagògic, social i econòmic de la introducció de productes ecològics d'origen local al menjador de l'escola. Tallers adaptats específicament al col·lectiu de mestres, cuiners/es, monitors/es de menjador i pares i mares.

❖ *Horts escolars ecològics o com parlar d'alimentació i agricultura a l'escola*

Xerrada i taller participatiu dirigits a mestres de primària i secundària. Recursos pedagògics per introduir temes relacionats amb l'agricultura i l'alimentació al currículum escolar a través de jocs i dinàmiques vivencials. Passes per a la creació d'un projecte transversal relacionat amb aquestes temàtiques a l'escola.

❖ *Introducció a l'agroecologia*

Quins són els orígens de l'agricultura ecològica? Anàlisi de la situació actual d'aquesta disciplina a nivell global. D'on prové i com apareix el concepte d'agroecologia. Quines aportacions fa aquesta nova disciplina i exemples en l'àmbit català.

→ Més informació:

XICÒRIA

ADREÇA: C/SOLANS, 17. 43400 MONTBLANC

MAIL: LAXICORIA@GMAIL.COM

BLOG: WWW.XICORIAMONTBLANC.BLOGSPOT.COM

❖ *Com mires tu el canvi climàtic?*

Taller participatiu adreçat a adolescents en el que es presenten fent servir dinàmiques teatrals o de pedagogia de l'expressió dos discursos diferents sobre la problemàtica ambiental del Canvi Climàtic. Per una banda, un personatge aborda el tema des d'una perspectiva tecnooptimista i per l'altra, un segon personatge introdueix l'anàlisi i el discurs de la sobirania alimentària i l'agroecologia. A continuació, el grup es posiciona i debat sobre el tema.

Durada: 2h (adaptable a 1'5h.)

→ Més informació:

XARXA CONSUM SOLIDARI

TELF: 93 432 61 82

MAIL: SECRETARIA@XARXAConsum.ORG

WEB: WWW.XARXAConsum.NET

Barnamil

❖ Programa Llars Verdes

Programa educatiu i de participació col·lectiva, dirigit a persones adultes sensibilitzades per l'impacte ambiental i social de la gestió domèstica de la seva llar. A través d'aquesta iniciativa s'acompanya als participants en un procés de canvi cap a una gestió més responsable dels recursos energètics i d'aigua, del consum d'aliments i de la neteja a les llars.

❖ Taller Alimentació Ecològica: Per què?

Taller dirigit a adults, en que es reflexiona sobre el nostre consum d'aliments: Sabem el que comprem? Quins aspectes prioritzem quan anem a comprar? Podem augmentar la qualitat del que mengem millorant la nostra salut i afavorint economies més sostenibles? Quins són els productes més justos pel nostre medi ambient i humà? Anàlisi participatiu del circuit productiu alimentari i alternatives de consum.

➔ Més informació:

ASSOCIACIÓ BARNAMIL

ADREÇA: C/ANTONIO RICARDOS, 14, BAIXOS.

TEL: 93.498.80.07

MAIL: LLARSVERDES@GMAIL.COM

WEB: WWW.BARNAMIL.NET

BLOG: WWW.LLARSVERDES.BLOGSPOT.COM

ORGANITZA:

Barnamil

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient
i Habitatge